

ESTEETTÖMYYSSELVITYS

Tämä lomake (sivut 1-11) toimitetaan täytettynä valtionavustushakemuksen liitteenä.

Hankkeen nimi: _____

Kunta: _____

Päivämäärä: _____

Lomaketta käytetään rakennushankkeen aikana kahdessa vaiheessa. Valtionavustushakemuksen liitteenä toimitettavassa esteettömyys selvityslomakkeessa tulee olla täytettynä ensimmäisen vaiheen sarake: Suunnittelu. Käytä lomakkeen täyttämisen tukena sivulta 12 alkavaa liitettä. Esteettömyys selvitystä verrataan valtionavustushakemuksen mukana tulleisiin muihin asiakirjoihin. Lopputarkastusvaiheen lomakkeen täytön tekee aluehallintoviraston tarkastaja lopputarkastuksen yhteydessä. Selvityslomakkeen eri aihealueet tulee ottaa huomioon koko rakennushankkeen ajan.

Huomioithan, että tämä materiaali on tarkoitettu käytettäväksi liikuntapaikan rakennushankkeen suunnitteluvaiheessa. Rakennushankkeen edetessä ja suunnitelmien tarkentuessa, katso yksityiskohtaisemmat suositukset ja ohjeet esteettömän liikuntapaikan toteutumiseksi: ”Esteettömän liikuntapaikan suunnittelu: Ohjeita ja kirjallisuutta”, joka löytyy opetus- ja kulttuuriministeriön internet-sivuilta.

YHTEYSTIEDOT

Rakennushankkeen nimi: _____

Katuosoite: _____

Postinro ja -toimipaikka: _____

ESTEETTÖMYYSSELVITYKSEN LAATIJA:

Nimi: _____

Yritys: _____

Katuosoite: _____

Postinro ja -toimipaikka: _____

Puh.nro: _____

Sähköpostiosoite: _____

RAKENNUTTAJA:

Nimi: _____

Yritys: _____

Katuosoite: _____

Postinro ja -toimipaikka: _____

Puh.nro: _____

Sähköpostiosoite: _____

ARKKITEHTI:

Nimi: _____

Yritys: _____

Puh.nro: _____

Sähköpostiosoite: _____

KÄYTTÄJÄN EDUSTAJA:

Nimi: _____

Organisaatio: _____

Katuosoite: _____

Postinro ja -toimipaikka: _____

Puh.nro: _____

Sähköpostiosoite: _____

SUUNNITTELUSSA KÄYTETTY ESTEETTÖMYYDEN ASiantuntija:

Organisaatio: _____

Nimi: _____

Katuosoite: _____

Postinro ja -toimipaikka: _____

Puh.nro: _____

Sähköpostiosoite: _____

ESTEETTÖMYYSSELVITYS

Alla on väittämiä rakennetun ympäristön esteettömyyden toteutumisesta. Mikäli väittäjä toteutuu rakennushankkeen suunnitelmissa, merkitse kohta rastilla. Mikäli väittäjä ei toteudu tai toteutuu vain osittain, jätä ruutu tyhjäksi. Selvennä asiaa tarvittaessa "lisätietoa"-kohtaan.

1 PIHA-ALUE	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
1.1. Sisäänkäyntien läheisyydessä on esteettömiä autopaikkoja, joilta on esteetön pääsy kulkuväylälle.	☐	☐
1.2. Saattoliikenteelle (esim. taksi) on varattu pysähtymispaikka/-alue sisäänkäyntien läheisyyteen ja samaan yhteyteen on varattu paikka penkille.	☐	☐
1.3. Polkupyörien säilytysalue sijaitsee sisäänkäyntien lähellä, kulkuväylien ulkopuolella.	☐	☐
1.4. Piha-alue on valaistu tasaisesti.	☐	☐
1.5. Rakennuksen sisäänkäynnit erottuvat rakennuksen julkisivusta.	☐	☐
1.6. Rakennuksen julkisivussa on rakennuksen nimi.	☐	☐
1.7. Piha-alueen kulkuväylät ovat riittävän leveitä koneelliselle kunnossapidolle (vähintään 2300 mm).	☐	☐
1.8. Piha-alueen kulkuväylät ovat helposti havaittavia, pinnaltaan tasaisia, kovia ja luistamattomia.	☐	☐
1.9. Kulkuväylien kaltevuus on määräysten mukainen (enintään 5%).	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

Lopputarkastus: _____

2 SISÄÄNKÄYNNIT (koskee sekä pääsisäänkäyntiä että muita sisäänkäyntejä)	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
2.1. Sisäänkäynti on katettu.	☐	☐
2.2. Sisäänkäynnin edusta on valaistu tasaisesti.	☐	☐
2.3. Sisäänkäynti on merkitty opasteella.	☐	☐
2.4. Sisäänkäynti on tasoeroton (ei portaita tai luiskaa).	☐	☐
2.4.1. Ovea edeltävä tasanne on vähintään 1500 mm leveä ja 1500 mm pitkä.	☐	☐

JOS sisäänkäynnin yhteydessä on portaat (Huom! Jos portaat, tulee olla myös luiska tai tasonostin.)		
2.4.2. Portaiden molemmin puolin on katkeamattomasti jatkuvat käsijohteet.	☐	☐
2.4.3. Portaiden askelmien etureunassa on kontrastiraidat ja portaat erottuvat ympäristöstään.	☐	☐
2.4.4. Katetun tai lämmitetyn ulkoportaatan etenemä on vähintään 300 mm ja nousu enintään 160 mm. (Kattamattoman tai lämmittämättömän ulkoportaatan etenemä on vähintään 390 mm, nousu enintään 130 mm.)	☐	☐
2.4.5. Ovea edeltävä tasanne on vähintään 1500 mm leveä ja 1500 mm pitkä.	☐	☐
JOS sisäänkäynnin yhteydessä on luiska		
2.4.6. Luiska on helposti havaittava, suora, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton.	☐	☐
2.4.7. Luiskan molemmin puolin on katkeamattomasti jatkuvat käsijohteet.	☐	☐
2.4.8. Luiska on kaltevuudeltaan korkeintaan 5 % [1:20] (katettu tai sulanapidetty korkeintaan 8 % [1:12,5]) ja leveydeltään vähintään 900 mm.	☐	☐
2.4.9. Yhtäjaksoinen luiska kohoaa korkeintaan 500 mm korkeuteen. Jos korkeusero on 500-1000 mm: 500 mm korkeuseron jälkeen on vähintään 2000 mm pitkä välitasanne.	☐	☐
2.4.10. Luiskassa on vähintään 50 mm korkea suojareuna, jos se ei rajaudu kiinteään rakenteeseen.	☐	☐
2.4.11. Luiskan ala- ja yläpäässä oleva tasanne on vähintään 1500 mm leveä ja 1500 mm pitkä.	☐	☐
2.5. Oven avautumispuolen etäisyys seinän sisänurkasta tai muusta kiinteästä esteestä oven ulkopuolella on vähintään 400 mm.	☐	☐
2.6. Sisäänkäynnin ovet (rakennuksen ulko-ovi ja tuulikaapin ovi) ovat sähköisesti avautuvia / avattavia.	☐	☐
2.7. Käsini eli manuaalisesti avattavat ovet ovat riittävän kevyitä yhdellä kädellä avattavaksi (korkeintaan 10 N ~ 1 kg).	☐	☐
2.8. Sisäänkäynnin ovien (rakennuksen ulko-ovi ja tuulikaapin ovi) kulkuaukkojen vapaa leveys on vähintään 850 mm.	☐	☐
JOS oven yhteydessä tarvitaan tasoero tai kynnyks (ääni-, kosteus- tai muun vastaavan olosuhteen vuoksi):		
2.9. Sisäänkäyntioven yhteydessä oleva kynnyks / tasoero on korkeintaan 20 mm korkea.	☐	☐
2.10. Tuulikaapissa on vapaata tilaa vähintään halkaisijaltaan 1500 mm olevan pyörähdyssympyrän verran (ovien aukeamiskaaren lisäksi).	☐	☐
2.11. Sisääntulon välittömässä läheisyydessä on kohteen opastaulu/-kartta.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

Lopputarkastus: _____

3 PALVELUPISTE

	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
3.1. Palvelupiste on helposti havaittavissa sisäänkäynniltä ja/tai kulku palvelupisteelle on opastettu.	☐	☐
3.2. Palvelupisteen tiski on kahdella korkeudella, 1200 mm ja 750-800 mm tai säädettävä.	☐	☐
3.3. Palvelupisteellä on induktiosilmukka.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

_____

Lopputarkastus: _____

_____

4 KULKUVÄYLÄT

	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
4.1. Kulkuväylät ovat helposti havaittavia ja niiden pintamateriaali on kova, tasainen, heijastamaton ja märkänäkin luistamaton.	☐	☐
4.2. Kulkuväyliä vapaa leveys on vähintään 1500 mm.	☐	☐
4.3. Kulkuväylillä on tukikaiteita tai käsijohteita.	☐	☐
4.4. Kulkuväyliä valaistus on tasainen ja riittävän kirkas, mutta häikäisemätön.	☐	☐
4.5. Kulkua ohjataan lattiamerkinnöillä, opasteilla ja valaistuksella.	☐	☐
4.6. Opasteissa on riittävä kontrasti tekstin ja pohjan välillä ja riittävä valaistus.	☐	☐
4.7. Ovet ovat riittävän kevyitä (korkeintaan 10 N ~ 1 kg) tai sähköisesti avautuvia/avattavia ja kulkuaukkojen vapaa leveys on vähintään 850 mm.	☐	☐
4.8. Kerroskorkeutta matalammat tasoerot on ratkaistu esteettömästi (korkeintaan 1 m tasoero: portaiden lisäksi luisa; yli 1 m tasoero: portaiden lisäksi hissi tai muu kiinteästi asennettu henkilönostin).	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

_____

Lopputarkastus: _____

_____

5 KERROKSET	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
JOS rakennuksessa on enemmän kuin yksi kerros		
5.1. Kohteessa on hissi.	☐	☐
5.2. Hissillä pääsee kaikkiin kerroksiin.	☐	☐
5.3. Porrasaskelmien nousu on enintään 160 mm ja etenemä vähintään 300 mm.	☐	☐
5.4. Porrasaskelmien etureunassa on kontrastiraidat ja portaat erottuvat ympäristöstään.	☐	☐
5.5. Portaikossa on katkeamattomasti jatkuvat käsijohteet portaan molemmin puolin.	☐	☐
5.6. Portaikossa on tasainen, riittävän kirkas, mutta häikäisemätön valaistus.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

_____

Lopputarkastus: _____

_____

6 WC-TILAT	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
6.1. Kohteessa on <u>määräysten mukainen</u> esteetön wc.	☐	☐
6.2. Wc-tilaan on esteetön pääsy suoraan aulasta, käytävästä tai muusta vapaasta tilasta.	☐	☐
6.3. Kulku wc-tilaan on opastettu katkeamattomasti ja wc-tilan ulkopuolella, oven aukeamispuolella on tilaopaste 1400–1600 mm korkeudella seinässä (ei ovessa).	☐	☐
6.4. Wc-tilassa on hälytysjärjestelmä.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

_____

Lopputarkastus: _____

_____

7 PUKEUTUMIS-, PESEYTYMIS- JA MAHDOLLISET SAUNATILAT	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
7.1. Kulku pukeutumis-, peseytymis- ja saunatiloihin on opastettu katkeamattomasti ja tilojen ulkopuolella, oven aukeamispuolella on tilaopaste 1400–1600 mm korkeudella seinässä (ei ovesta).	☐	☐
7.2. Tiloihin on esteetön pääsy.	☐	☐
7.3. Tilojen lattiat ovat märkänäkin luistamattomia ja kaltevuudeltaan korkeintaan 2 %.	☐	☐
7.4. Tiloissa on riittävästi vapaata tilaa avustajan ja/tai apuvälineen kanssa toimimiseen (pukeutumistila : 2100 mm x 2100 mm; peseytymistila : 1500 mm x 1500 mm, suihkupaikan mitat 1300 mm x 1300 mm tai 900 mm x 1600 mm; sauna : vähintään kahden suihku- tai saunapyörätuolin vaatima tila (2 x ø 1300 mm) sekä halkaisijaltaan vähintään 1500 mm vapaata tilaa).	☐	☐
7.5. Osa pukukaapeista, lokeroista ja naulakoista on sijoitettu alemmaksi (1100-1200 mm).	☐	☐
7.7. Pukeutumis- ja peseytymistilojen yhteydessä on <u>määräysten mukainen</u> esteetön wc.	☐	☐
7.8. Pukeutumistilassa on säilytys-/sijoituspaikka pyörä- ja suihkutuoleille.	☐	☐
7.9. Pukeutumistilan yhteydessä on esteetön pukeutumishuone.	☐	☐
7.10. Peseytymistilan yhteydessä on esteetön peseytymishuone.	☐	☐
7.11. Peseytymistilassa on istuinpesupaikka.	☐	☐
7.12. Saunassa on kaiteet lauteille nousua varten.	☐	☐
7.13. Liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille soveltuvissa tiloissa on hälytysjärjestelmä.	☐	☐
7.14. Pukeutumis- ja/tai peseytymistiloista on esteetön pääsy suoraan liikuntatilaan.	☐	☐
7.15. Rakennuksessa on lisäksi erillinen esteetön pukuhuone, pesuhuone ja sauna.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

_____

Lopputarkastus: _____

_____

8 LIIKUNTATILA	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
8.1. Kulku liikuntatilaan on opastettu.	☐	☐
8.2. Liikuntatilaan on esteetön pääsy.	☐	☐
8.3. Liikuntatilassa tai sen välittömässä läheisyydessä on esteetön wc.	☐	☐
8.4. Liikuntatilassa on tasainen, riittävän kirkas, mutta häikäisemätön valaistus liikuntatilan käyttötarkoitukseen huomioiden.	☐	☐
8.5. Liikuntatilassa on induktiosilmukka.	☐	☐
8.6. Liikuntavälinevarastoon on esteetön kulku.	☐	☐
JOS kyseessä on uimahalli		
8.7. Altaisiin on järjestetty esteetön pääsy (allashissi/-nostin ja loivat portaat).	☐	☐
8.8. Allastilassa on esteetön wc.	☐	☐
8.9. Allastilassa on penkkejä / varattu paikka penkeille.	☐	☐
JOS kyseessä on jäähalli		
8.10. Vaihto- ja jäähyaitiosta sekä pukuhuoneista johtavilta käytäviltä on esteetön pääsy jäälle.	☐	☐
JOS kyseessä on urheilu- tai pallokenttä		
8.11. Kentän yhteydessä on huoltotilat, joissa on <u>määräysten mukaiset</u> esteettömät wc-, puku- ja pesutilat.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

Lopputarkastus: _____

9 KATSOMO	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
9.1. Kulku katsomotiloihin on opastettu katkeamattomasti.	☐	☐
9.2. Katsomoon on esteetön pääsy.	☐	☐
9.3. Katsomon portaiden molemmin puolin on käsijohteet.	☐	☐
9.4. Porraskielmien etureunassa on kontrastiraidat ja portaat erottuvat ympäristöstään.	☐	☐
9.5. Katsomossa on esteetön liikkumisesteisille tarkoitettu alue.	☐	☐

9.5.1. Pyörätuolipaikalla on riittävästi tilaa, syvyysuunnassa vähintään 2300 mm, jotta paikan takaa pääsee kulkemaan ohi.	☐	☐
9.5.2. Esteettömässä katsomossa on pistorasioita.	☐	☐
9.5.3. Esteettömässä katsomossa on istumapaikkoja avustajille.	☐	☐
9.6. Katsomon välittömässä läheisyydessä on esteetön wc.	☐	☐
9.7. Katsomossa on induktiosilmukka.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

Lopputarkastus: _____

10 KAHVIO	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
10.1. Kulku kahvioon on opastettu katkeamattomasti.	☐	☐
10.2. Kahvioon on esteetön pääsy.	☐	☐
10.3. Kulkuväylät ovat selkeitä ja riittävän väljiä myös kalusteiden kohdalla (1500 mm).	☐	☐
10.4. Kahvion läheisyydessä on <u>määräysten mukainen</u> esteetön wc.	☐	☐
10.5. Kahviossa on induktiosilmukka.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

Lopputarkastus: _____

11 HENKILÖKUNNAN SOSIAALITILAT / TOIMISTOTILAT / KOKOUSTILAT	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
11.1. Tiloihin on esteetön kulku.	☐	☐
11.2. Kulkuväylät ovat selkeitä ja riittävän väljiä myös kalusteiden kohdalla (1500 mm).	☐	☐
11.3. Tilojen läheisyydessä on <u>määräysten mukainen</u> esteetön wc.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

_____

Lopputarkastus: _____

_____

12 MUUT ASIAT	Suunnittelu- vaihe OK?	Loppu- tarkastus OK?
12.1. Tiloissa käytettävistä materiaaleista ei lähde voimakasta hajua (esim. muovi, käytetyt liimat, rakenteista lähtevä haju).	☐	☐
12.2. Liikuntatilaan on mitoitettu riittävä ilmanvaihto.	☐	☐
12.3. Lasipinnoista ei aiheudu häikäisyhaittaa ja lattiaan asti ulottuvissa lasipinnoissa on kontrastimerkinnot 1400-1600 mm ja 1000 mm korkeudella sekä ulottuen lattiasta 300 mm:n korkeudelle.	☐	☐

Lisätietoa:

Suunnitteluvaihe: _____

_____

Lopputarkastus: _____

_____

Lisätietoa esteettömyyselvityslomakkeen täytön tueksi

Tässä asiakirjassa on tarkentavia tietoja esteettömyyselvityksen aihealueista. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 117 e §:n 2. momentissa Esteettömyys sanotaan, että rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä: 1) rakennuksen sekä sen kulkuväylien ja hygieniatilojen mitoituksesta; 2) tasoeroista; 3) kokoontumistiloista ja majoitustiloista.

Asiakirjassa on käytetty seuraavia lähteitä:

- 1) Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä. 241/2017.
- 2) Ympäristöministeriön asetus rakennuksen käyttöturvallisuudesta. 1007/2017.
- 3) Ruskovaara, A. & Invalidiliitto ry (toim.) 2009. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliiton julkaisuja O.38., 2009. Helsinki.
- 4) Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkajulkaisu No 106. 2013. Esteettömät sisäliikuntatilat. Helsinki: Rakennustieto.
- 5) RT 09-11280. Induktiosilmukka kuulovammaisten apuvälineenä. 2017. Helsinki: Rakennustieto.
- 6) Tilojen esteettömyyskartoitus aistit huomioiden. Tarkistuslista avuksesi. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sarja D, Muut julkaisut 9/2014.
- 7) LVI 06-10600. 2017. Sisäliikuntatilojen LVIA-suunnittelu. Helsinki: Rakennustieto.
- 8) Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta. 848/2017.
- 9) Wäre-Åkerblom, S. 2018. Esteetön wc- ja pesutilaopas. Helsinki: Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE.

Sisältö

PIHA-ALUE	13
SISÄÄNKÄYNTI	14
PALVELUPIESTE	17
KULKUVÄYLÄT	17
KERROKSET	19

WC-TILAT	21
PUKEUTUMIS- JA PESEYTYMISTILAT JA SAUNA	25
LIIKUNTATILA	26
KATSOMO	27
KAHVIO	28
HENKILÖKUNNAN SOSIAALITILAT / TOIMISTOTILAT / KOKOUSTILAT	29
MUUT ASIAT	29

1 PIHA-ALUE

	Asetus	Suositus ja lisäohjeita
1.1. Autopaikat	Jos rakennusta varten on autopaikkoja, niistä riittävän määrän, kuitenkin vähintään yhden, on oltava tarkoitettu liikumis- ja toimimisesteisen henkilön käyttöön. Autopaikka on merkittävä liikumisesteisen henkilön tunnuksella. Autopaikan leveys vähintään 3600 mm, pituus vähintään 5000 mm. ¹	Vähintään kaksi liikumisesteisille varattua autopaikkaa 50 autopaikkaa kohti, sen jälkeen yksi paikka kutakin alkavaa 50 autopaikkaa kohti. Kaksi autopaikkaa alkavaa 2500 kerrosalaneliometriä kohti ja sen jälkeen yksi paikka lisää kutakin alkavaa 2500–5000 k-m ² :ä kohti. Autopaikka tulee merkitä kansainvälisellä ISA (International Symbol of Access) -pyörätuolisymbolilla varustetulla pystyopasteella sekä merkinnällä, esim. maalauksella pysäköintiruudussa. Autopaikan alustan enimmäiskaltevuus korkeintaan 2 % molempiin suuntiin. Etäisyys autopaikoilta sisäänkäynnille korkeintaan 10 metriä. ³
1.2. Saattoliikenteen pysähtymispaikka		Saattoliikenteen pysähtymispaikka: Pääsisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä, mieluiten katoksen alla, oleva liikennealue, johon on mahdollista pysähtyä hetkeksi tuomaan tai noutamaan henkilöitä. Alue tulee sijoittaa niin, ettei saattoliikenne aiheuta vaaraa jalankulkijoille. Sisäänkäynnin edessä, mieluiten katoksen alla, on hyvä olla penkki, jolla voi odottaa esim. saapuvaa kuljetusta. Penkki tulee olla kulkuväylän ulkopuolella niin, ettei se aiheuta törmäysvaaraa. ³
1.3. Polkupyörien säilytysalue		Polkupyörätelineiden tulee sijaita kulkuväyliä ulkopuolella ja niiden sijainnin tulee olla merkittynä kulkuväyliä pintaan materiaali- ja tummuuskontrastilla. ³
1.4. Valaistus	Rakennuksen ja sen ympäristön on oltava käytön ja huollon turvallisuuden mahdollistavalla tavalla valaistu. Valaistus ei saa aiheuttaa turvallisuutta vaarantavaa häikäisyä. Rakennuksen pintojen ja valaistuksen on oltava sellaiset, että havaitsemisen kannalta tarvittavat valoisuuserot saavutetaan. Kulkureitillä olevat luiskat, askelmat, kynnykset ja tasoerot on osoitettava selvästi valaistuksen ja pintojen tummuuserojen tai huomiomerkintöjen avulla. ²	Kulkuväyliä tulee olla erityisen hyvin valaistuja eikä saa jäädä pimeitä katvealueita. Valaisinpylväiden tulee sijaita kulkuväylän hahmotettavuuden kannalta yhtenäisessä rivissä samalla puolella kulkuväylää, noin metrin etäisyydellä reunasta. Suositeltava ulkovalaistusvoimakkuus on kulkuväylillä 10 luksia ja risteyskohdissa, portaissa ja luiskissa 20-50 luksia. ³

1.5. ja 1.6. Sisäänkäynnin hahmotettavuus		Sisäänkäynnin hahmotettavuutta parantaa syvennykseen sijoitettu ovi, oven erottuminen kontrastivärisenä, sisäänkäyntiä korostava valaistus ja sisäänkäynnin yläpuolinen katos. Sisäänkäynnin suositeltava valaistusvoimakkuus rakennuksen ulkopuolella on 50-200 luksia riippuen ympäröivästä ulkovalaistustasosta. Tärkeintä on, että sisäänkäynti erottuu muusta rakennuksesta. Erityisesti sileästä tai kokonaan lasisesta julkisivusta oven hahmottaminen on erittäin hankalaa. ³
1.7.-1.9. Piha-alueen kulkuväylät	Rakennukseen on oltava vähintään 1 200 millimetriä leveä, helposti havaittava, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton kulkuväylä. Ulkotilassa sijaitsevan kulkuväylän kaltevuus saa olla enintään 5 %. ¹	Pintamateriaalina esim. asfaltti, betoni, kivituhka ja eräät laattatyypit joiden on oltava sileitä ja luistamattomia, ja saumojen leveyden enintään 5 mm. Kulkuväylän pituussuuntainen kaltevuus korkeintaan 8 %, leveysuuntainen kaltevuus korkeintaan 3 %. Koneellinen kunnossapito on mahdollista, kun kulkuväylä on leveydeltään vähintään 2300 mm. ³

2 SISÄÄNKÄYNTI

Asetus		Suositus
2.1. Katos		Katettu sisäänkäynti on helpompi hahmottaa. Lisäksi katos suojaa sisäänkäyntiä esimerkiksi sateelta ja lumelta. ³
2.2. Sisäänkäynnin valaistus	Rakennuksen ja sen ympäristön on oltava käytön ja huollon turvallisuuden mahdollistavalla tavalla valaistu. Valaistus ei saa aiheuttaa turvallisuutta vaarantavaa häikäisyä. Rakennuksen pintojen ja valaistuksen on oltava sellaiset, että havaitsemisen kannalta tarvittavat valoisuserot saavutetaan. Kulkureitillä olevat luiskat, askelmat, kynnykset ja tasoerot on osoitettava selvästi valaistuksen ja pintojen tummuuserojen tai huomiomerkitöjen avulla. ²	Sisäänkäynnin suositeltava valaistusvoimakkuus rakennuksen ulkopuolella on 50–200 luksia riippuen ympäröivästä ulkovalaistustasosta. Mitä korkeampi on ympäröivä ulkovalaistustaso, sitä korkeampi tulee sisäänkäynnin valaistusvoimakkuuden olla. ³
2.3. Opasteet		Sisäänkäynti on hyvä merkitä erillisellä opasteella, esim. rakennuksen nimellä sisäänkäynnin yläpuolella. ³
2.4.1. Ulko-oven edusta	Ulko-oven edessä olevan tasanteen on oltava vähintään 1 500 mm leveä ja vähintään 1500 mm pitkä. ¹	

<p>2.4.2., 2.4.7. ja 5.5. Käsijohteet</p>	<p>Portaassa ja luiskassa on oltava käsijohde koko pituudella ja molemmilla puolilla syöksyä. Tarvittaessa on oltava kaksi käsijohdetta päällekkäin lasten ja pyörätuolilla liikkuvien huomioon ottamiseksi. Käsijohteesta on saatava tukeva ote. Käsijohteen ja sen päätteen on oltava turvallinen ja julkisissa ulko- ja sisätiloissa sekä liike- ja palvelutiloissa käsijohteen on jatkuttava vähintään 300 mm syöksyn alkamis- ja loppumiskohdan ohi. Johteen on jatkuttava yhtenäisenä välitasanteella.²</p>	<p>Käsijohteen tulee ulottua 300 mm yli portaan tai luiskan alkamis- ja päättymiskohdan, jotta portaan ja luiskan turvallinen käyttö on mahdollista. Liian aikaisin, ennen tasannetta loppuva käsijohde aiheuttaa vaaratilanteen esimerkiksi näkövammaiselle henkilölle, koska käsijohde kertoo käyttäjälle portaan päättymiskohdan. Lisäksi esimerkiksi metrin ennen käsijohteen loppumista muuttuva käsijohteen pintamateriaali auttaa ennakoimaan portaikon päättymistä.³</p>
<p>2.4.3. ja 2.4.4. Ulkoportaat</p>	<p>Katettujen tai lämmitettyjen ulkoportaiden etenemän on oltava vähintään 300 millimetriä, ja nousu voi olla enintään 160 millimetriä. Kattamattomien ja lämmittämättömien ulkoportaiden etenemän on oltava vähintään 390 millimetriä, ja nousu voi olla enintään 130 millimetriä.²</p>	<p>Portaiden ja luiskan tulee olla tasaisesti valaistut ja erottua materiaali- ja tummuuskontrastina ympäristöstä. Portaiden ja luiskan alkamiskohdassa tulee olla varoitusalue (tummuus- ja/tai materiaalikontrastivyöhyke). Erikoistason kohteissa ja sulanapitojärjestelmällä varustetuissa portaissa ja luiskissa varoitusalueella käytetään huomiolaattoja (varoittavia laattoja), joissa on pienet kohokupolit. Varoitusalueen tulee olla kulkusuunnassa pituudeltaan 1200 mm, jos porras tai luiska on kulkuväylän jatkeena, muulloin sopiva pituus on 600 mm.</p> <p>Ulkoportaiden tulee olla vähintään 1200 mm leveitä. Porraskaskelmien suositeltava mitoitus on: $2 \times \text{nousu} + \text{etenemä} = 660 \text{ mm}$. Porraskaskelman nousun tulee olla korkeintaan 120 mm ja etenemän 400–420 mm. Mikäli porras on lämmitetty tai katettu, siinä voidaan käyttää myös sisätilan mitoitusta, joka on $2 \times \text{nousu} + \text{etenemä} = 630 \text{ mm}$. Tällöin nousun enimmäiskorkeus on 160 mm ja etenemän syvyys vähintään 300 mm. Portaiden etureunoissa tulee olla kontrastiraidat. Erikoistason alueilla portaissa tulee olla kontrastiraidat joka askelmassa. Tumma kontrastiraita erottuu paremmin vaaleista askelmista kuin vaalea tummista. Jos portaiden yhteydessä on ns. lastenvaunuluiska, sen tulee olla erotettu avokaiteella kompastumisvaaran estämiseksi.³</p>
<p>2.4.6.-2.4.11. Luiska</p>	<p>Luiskan on oltava helposti havaittava, suora, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton, leveydeltään vähintään 900 mm ja sen reunassa on oltava vähintään 50 mm korkea suojareuna, jos luiska ei rajaudu kiinteään rakenteeseen.</p> <p>Luiskan ala- ja yläpäässä on oltava vähintään 1500 mm pitkä vaakasuora tasanne. Luiskan kaltevuus saa olla enintään 5 %. Jos korkeusero on enintään 1000 mm, luiskan kaltevuus saa kuitenkin</p>	<p>Luiska tulee johtaa tasanteelta tasanteelle. Luiskaa ei koskaan sijoiteta lähtemään suoraan ovelta, ilman tasannetta. Tasanteessa oltava tilaa 1500 mm pyörähdysympyrälle. Luiskan on oltava kulkusuuntaan nähden suora, ei kaareva. Suoravartinen luiska vähintään 900 mm leveä. Jos luiskan alkamiskohdasta ei näe päättymiskohtaan, luiskan vähimmäisleveydeksi suositellaan 1800 mm, jolloin luiskalla pääsee ohittamaan vastaantulevan.³</p>

	olla enintään 8 %. Tällöin yhtäjaksoisen luiskan korkeusero saa olla enintään 500 mm, jonka jälkeen kulkuväylällä on oltava vaakasuora vähintään 2 000 mm pitkä välitasanne. Ulkotilassa luiska saa kuitenkin olla kaltevuudeltaan yli 5 % vain, jos se voidaan pitää sisätilassa olevaan luiskaan verrattavassa kunnossa. ¹	
2.5. Vapaa tila oven aukeamispuolella		Käsin eli manuaalisesti avattavan oven vieressä, aukeamispuolella tarvitaan vähintään 400 mm vapaata tilaa, jotta pyörätuolilla pääsee riittävän lähelle vedintä ja oven saa auki myös pyörätuolista käsin. ³
2.9. Kynnys tai tasoero oven yhteydessä	Oven yhteydessä ei saa olla tasoeroa tai kynnystä, ellei se ole ääni-, kosteus- tai muiden vastaavien olosuhteiden vuoksi välttämätöntä. Tällöin kynnyks tai tasoero saa olla enintään 20 mm korkea, ja kynnyks on muotoiltava siten, että sen voi helposti ylittää pyörätuolilla ja pyörillä varustetulla kävelytelineellä. ¹	Kynnyksen tulee olla enintään 20 mm. Useammasta noususta koostuva kynnyks on vaikeampi ylittää. Porrastetun kynnyksen korkeus on porrastusten yhteenlaskettu korkeus. ³
2.8., 2.10. Rakennuksen uloskäytävät	Rakennuksen ulko-oven on toimittava siten, että liikkumis- tai toimimisesteinen henkilö voi sen helposti avata. ¹ Uloskäytävän leveyden on oltava vähintään 1200 mm ja korkeuden vähintään 2100 mm. Edellä mainitusta poiketen, kuitenkin: poistumisalueella, jonka henkilömäärä on enintään 60, voi toinen uloskäytävä olla vähintään 900 mm levyinen. Henkilömäärän ylittäessä 120 uloskäytävien yhteenlaskettu vähimmäisleveys lasketaan lisäämällä 1200 millimetriin 400 millimetriä kutakin seuraavaa 60 henkilöä kohden. ⁸	Oven avaamiseen tarvittava voima ei saa ylittää 10 Newtonia, mikä vastaa noin yhtä kilogrammaa. Lukkoa on voitava käyttää yhdellä kädellä. ³ Tuulikaapissa tarvitaan vapaata tilaa vähintään halkaisijaltaan 1500 mm verran. Yleensä ovet aukeavat poistumissuuntaan, jolloin sisempi ovi avautuu tuulikaappiin. Tässä tapauksessa tuulikaapin mitoituksessa on huomioitava lisäksi oven aukeamiseen tarvittava tila. ⁴ Käsin avattava ovi = Manuaalisesti avattava ovi, esim. perinteinen saranaovi. Sähköisesti avattava ovi = Oven saa auki painamalla ovenavauspainiketta. Sähköisesti avautuva ovi = Ovi aukeaa automaattisesti lähestyttäessä ovea.
2.11. Opastus sisätiloissa		Hyvä opastus on tärkeää erityisesti suurissa, useita tiloja sisältävissä rakennuksissa. Sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä tulee olla opastaulu rakennuksessa sijaitsevista toiminnoista helposti havaittavassa ja esteettömässä paikassa. Joissakin kohteissa voi olla lisäksi kohokartta tai tunnusteltava pienoismalli rakennuksesta ja kulkureiteistä tai tarjolla voi olla mukaan otettava kartta. ³

3 PALVELUPISTE

Asetus	Suositus
3.1. Reitti ja opastus palvelupisteelle	Palvelutiski on helpompi löytää, jos sen luo johtaa selkeä kulkureitti. Se voi olla materiaali- ja tummuuskontrastiraita tai hyvin paikoillaan pysyvä käytävämatto, joka johtaa sisäänkäynniltä tiskille ja toimii sekä tummuus- että materiaalikontrastina. Jos palvelutiskille ei ole suoraa kulkuyhteyttä pääsisäänkäynniltä, tulee reitin palvelupisteeseen olla opastettu. Myös palvelutiskin tulee olla merkitty opasteella. ³
3.2. Palvelupisteen korkeus	Palvelupisteen tiskin ääressä tulee pystyä asioimaan sekä seisten että istuen. Suositusten mukaiset tiskin korkeudet ovat 1200 mm ja 750-800 mm. ⁴
3.3. Induktiosilmukka, palvelupistesilmukka	Induktiosilmukka on kuulokojeen käyttäjälle suunniteltu kuuntelun apuväline. Sen avulla siirretään ääni langattomasti vahvistettuna suoraan kuulokojeelle. Sen ansiosta kuulokojeen käyttäjä voi kuunnella vahvistettua ääntä ilman taustahälyä ja juuri itselle sopivalla äänenvoimakkuudella ilman, että normaalikuuloiset häiriintyvät äänen voimakkuudesta. Induktiosilmukalla varustetut tilat tai palvelutiskit merkitään siitä kertovalla symbolilla. ³

4 KULKUVÄYLÄT

Asetus	Suositus
4.1. Rakennuksen sisäisten kulkuväylien pinta	Toisiinsa liittyvien materiaalien välisen kitkan tulee olla sama, ettei pinnalta toiselle siirryttäessä kompastu tai liukastu. Käytävän pintamateriaalissa ei saa olla häiritsevää tai voimakasta kuviointia, esimerkiksi voimakas vaakasuora raidoitus voi erehdyttävästi vaikuttaa portailta. ³
4.2. Leveys	Jos kulkuväylä on leveydeltään alle 1 500 mm, kulkuväylällä on oltava vähintään 15 m välein kääntymistila, jonka halkaisija on vähintään 1 500 mm. ¹
4.3. Tukikaiteet	Kulkuväylien tulee olla riittävän leveitä (myös kalusteiden kohdalta). Sijainnin ja käytön mukaan kulkuväylän vaadittava vapaa leveys on 1200–1800 mm. ³
	Yhtenäisillä tukikaiteilla (korkeus 900 mm) voidaan helpottaa liikkumista pitkillä käytävillä. ³

<p>4.4. Valaistus</p>	<p>Rakennuksen ja sen ympäristön on oltava käytön ja huollon turvallisuuden mahdollistavalla tavalla valaistu. Valaistus ei saa aiheuttaa turvallisuutta vaarantavaa häikäisyä. Rakennuksen pintojen ja valaistuksen on oltava sellaiset, että havaitsemisen kannalta tarvittavat valoisuserot saavutetaan. Kulkureitillä olevat luiskat, askelmat, kynnykset ja tasoerot on osoitettava selvästi valaistuksen ja pintojen tummuuserojen tai huomiomerkitöjen avulla. ²</p>	<p>Yhtenäinen valaisinrivi katossa toimii ohjaavana elementteinä. Käytävän valaistuksen tulee olla tasainen ja häikäisemätön. Häikäisyä voi aiheutua ulkoa tulevasta kirkaasta auringonvalosta, väärin suunnatuista valaisimista tai kiiltokuvastumista lattia- tai seinäpinnoilla. ³</p>
<p>4.5. ja 4.6. Opastus ja opastavat materiaalit</p>		<p>Oikein toteutetut opastavat materiaalit ja merkinnät lattiapinnoissa helpottavat näkövammaisten liikkumista. Parhaimmillaan väri- ja materiaalikontrasteilla luodaan esteettinen kokonaisuus, joka samalla johdattaa. Esimerkiksi pitkä voimakasvärinen raita tai matto sisäänkäynniltä infotiskin suuntaan johdattaa heikkonäköisiä henkilöitä ja muitakin kävijöitä. Jalalla tuntuvat materiaalierot toimivat opastavana lattiamerkintänä sokealle henkilölle. Karkeampi laatta kulkureitillä tai jatkuva metallilista ovat selkeä reittimerkintä. ³</p>
<p>4.7. Rakennuksen sisäisillä kulkuväylillä olevat ovet</p>	<p>Rakennuksen sisäisellä kulkuväylällä olevan oven ja aukon sekä wc-tilan oven vapaan leveyden on oltava vähintään 850 mm. ¹</p>	
<p>4.8. Sisätilojen tasoerot. Sisätilojen portaista kohdasta 5.</p>	<p>Jos rakennuksessa oleva tasoero on pienempi kuin rakennuksen kerroskorkeus, tasojen välillä on oltava portaiden lisäksi yhteys joko luiskalla taikka hissillä tai muulla kiinteästi asennetulla pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle soveltuvalla henkilöiden nostoon tarkoitettulla laitteella. Jos tasoero on yhtä suuri kuin kerroskorkeus tai sitä suurempi, yhteys tasojen välillä on järjestettävä hissillä. ¹</p> <p>Luiskan on oltava helposti havaittava, suora, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton, leveydeltään vähintään 900 mm ja sen reunassa on oltava vähintään 50 mm korkea suojareuna, jos luiska ei rajaudu kiinteään rakenteeseen. Luiskan ala- ja yläpäässä on oltava vähintään 1500 mm pitkä vaakasuora tasanne. Luiskan kaltevuus saa olla enintään 5 %. Jos korkeusero on enintään 1000 mm, luiskan kaltevuus saa kuitenkin olla enintään 8 %. Tällöin yhtäjaksoisen luiskan korkeusero saa olla enintään 500 mm, jonka</p>	<p>Portaita täydentämään tarvitaan aina myös täysin esteetön tasonvaihtojärjestelmä, pienissä tasoeroissa yleensä luiska ja yli metrin korkuisissa esimerkiksi tasonostin tai hissi. ³</p> <p>Luiska on aina kulkuväylän osa ja johtaa tasanteelta tasanteelle. Luiskaa ei koskaan sijoiteta lähtemään suoraan ovelta, ilman tasannetta. Luiskan on myös lähdettävä tasanteelta ja päätyttävä tasanteelle ilman pientäkään tasoeroa. Jo muutaman sentin ”kynnys” kulkusuunnassa luiskan ja tasanteen välillä voi estää itsenäisen kulkemisen luiskaa pitkin. Luiskan on oltava kulkusuuntaan nähden suora. Luiskassa ei saa olla sivukaltevuutta. Jos luiska kääntyy, tarvitaan käänkökohdissa vaakasuora välitasanne. Luiskan alkamis- ja päättymiskohdassa tulee ottaa huomioon mahdollinen pyörätuolilla kääntymiseen ja oven avaamiseen tarvittava tila tasanteella. Tilaa on oltava niin paljon, ettei putoamisvaaraa synny (halkaisijaltaan vähintään 1500 mm:n suuruinen ympyrä). Yksikaistaisen luiskan vähimmäisleveys on 900 mm. Käsikäyttöisellä pyörätuolilla liikuttaessa on</p>

	<p>jälkeen kulkuväylällä on oltava vaakasuora vähintään 2 000 mm pitkä välitasanne. ¹</p>	<p>tällöin mahdollista pitää molemmin käsin kiinni johteista. Yksikaistainen luiska ei saa olla kovin pitkä, enintään 6 m. Luiskan tulee näkyä kokonaan sen alkupäästä, koska kohtaaminen näin kapealla luiskalla on mahdotonta. Mikäli yksikaistainen 900 mm leveä luiska kääntyy välitasanteen kohdalla, tasannetta väljennetään siten, että pyörätuolilla mahtuu kääntymään. Vapaan kääntymistilan viistetyllä tasanteella tulee olla suuruudeltaan vähintään 1150 x 1150 mm. Silloin kun luiska ei rajoitu seinään tai ulkona oleva luiska ei ole ympäröivän maaston tasolla tai rajoitu seinään, luiskassa tulee olla vähintään 50 mm:n korkuinen suojareunus. Suojareuna estää mm. pyörätuolin tai lastenvaunujen pyörien luiskahtamisen reunan yli. ³</p>
--	--	---

5 KERROKSET

	Asetus	Suositus
<p>5.1. ja 5.2. Hissi</p>	<p>Jos tasoero on yhtä suuri kuin kerroskorkeus tai sitä suurempi, yhteys tasojen välillä on järjestettävä hissillä. ¹</p>	<p>Hissin tulee sijaita helposti löydettävässä paikassa. Hissin edessä, ovien välittömässä läheisyydessä tulee olla tilaa pyörätuolin kääntämiseen ympyrä, jonka halkaisija on vähintään 1500 mm. Liikkumisesteisille henkilöille soveltuvan henkilöhissin, 8 hengen standardihissin, korin vähimmäismitat ovat: syvyys 1400 mm ja leveys 1100 mm. Oviaukon vapaa leveys on tässä tapauksessa 900 mm. Jos hissien oven leveys on vain 850 mm, otetaan huomioon, että ovesta on voitava ajaa kohtisuoraan. Läpikulkuhissi (automaattiovet molemmilla lyhyillä sivuilla) on toimiva ratkaisu, koska hissikorissa ei tarvitse kääntyä apuvälineiden kanssa ympäri. ³</p>
<p>5.3. Sisätilassa olevat portaat</p>	<p>Portaan on oltava turvallinen ja tarkoitukseensa soveltuva. Portaan pinta ei saa olla liukas. Poistumisalueen sisäisen portaan vähimmäisleveys on 0,85 metriä. Tämän mitan sisäpuolelle voivat kuitenkin ulottua käsijohteet ja jalkalistat. Jokaiselta poistumisalueelta on oltava mahdollista kuljettaa uloskäytävän kautta liikkumiskyvyttöjen henkilö pareilla. Jos poistumisalueen sisäinen kulkureitti uloskäytävään muissa kuin asuinrakennuksissa kulkee alueen sisäisen portaan kautta, on portaan oltava niin väljä, että liikkumiskyvyttömän henkilön kuljettaminen pareilla on mahdollista. Kerrostasojen välisen portaan on oltava katettu. ²</p>	<p>Portaiden tulee olla helppokulkuiset ja turvalliset, varustettu molemminpuolisilla käsijohteilla, hahmottua selkeästi (askelmassa kontrastiraidat) ja niiden yhteydessä on aina myös hissi tai loiva luiska. Helppokulkuisin ja turvallisin on suoravartinen ja tarvittaessa välitasanteella varustettu porraskierre. Kierreporras on erittäin hankala erityisesti silloin, kun henkilö voi käyttää vain toista kättään. Lisäksi kierreportaan jyrkkä sisäreuna aiheuttaa helposti putoamistapaturman. Portaiden tulee sijaita mieluiten kulkuväylän reunassa, ei vastapäätä ovea tai hissien ovea. Jos portaat sijaitsevat vastapäätä ovea, etäisyyden oven on oltava</p>

		vähintään 2000 mm. Tarvittaessa kulku portaikkoon tulee estää suojakaiteella tai -portilla. Helppokulkuisen katetun portaan mitoitus on: 2 x nousu + etenemä = 630 mm. Välitasanne on suositeltava 10-15 askelman välein. Portaan etenemien etureunassa tulee olla kontrastiraita, joka muodostaa tummuuskontrastin askelman etenemän värin kanssa. Kontrastiraitana voidaan käyttää esimerkiksi liukuestenauhaa. Tumma kontrastiraita erottuu paremmin vaaleista askelmista kuin vaalea tummista. Kontrastiraita tulee olla jokaisen askelman kohdalla. Lisäksi porraskäytävien profiiliin merkitseminen seinään voi auttaa portaiden hahmottamisessa. ³
5.4. Kontrastiraidat portaissa, kts. kohta 2.4.3.		
5.5. Käsijohteet, kts. kohta 2.4.2.		
5.6. Valaistus	Rakennuksen ja sen ympäristön on oltava käytön ja huollon turvallisuuden mahdollistavalla tavalla valaistu. Valaistus ei saa aiheuttaa turvallisuutta vaarantavaa häikäisyä. Rakennuksen pintojen ja valaistuksen on oltava sellaiset, että havaitsemisen kannalta tarvittavat valoisuserot saavutetaan. Kulkureitillä olevat luiskat, askelmat, kynnykset ja tasoerot on osoitettava selvästi valaistuksen ja pintojen tummuuserojen tai huomiomerkitöjen avulla. ²	Porraskäytäviin ja muihin vastaaviin yhteistiloihin suositellaan järjestettäväksi automaattinen valaistuksen ohjaus liiketunnistimien tai vastaavien laitteiden avulla, jotta niihin saapuminen on turvallista. Valaisimien sijoituksessa otetaan huomioon myös niiden turvallinen huollettavuus. Suositeltava valaistusvoimakkuus on 300 luksia (portaiden alkamis- ja päättymiskohdassa 500 luksia). ³

6 WC-TILAT

	Asetus	Suositus
Wc-tilojen määrä ja sijainti	Rakennuksessa on oltava sen käyttötarkoitus, toiminnalliset kokonaisuudet ja kulkuyhteyksien pituus huomioon ottaen tarpeellinen määrä tarkoituksenmukaisesti sijoitettuja wc-tiloja, jotka soveltuvat pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjille. Edellä tarkoitettujen wc-tilojen on sijaittava siten, ettei käyttäjän ja avustajan sukupuoli vaikuta mahdollisuuteen käyttää niitä. ¹	Esimerkiksi kokoontumistiloissa on tarpeen varautua suurempaan yhtäaikaiseen käyttäjämäärään kuin palvelu- tai toimistotiloissa. Varastorakennuksessa ei välttämättä ole lainkaan wc-tiloja, jolloin ei ole myöskään tarvetta esteettömälle wc-tilalle. Esteettömien wc-tilojen sijoittamisessa ja määrässä on hyvä ottaa huomioon rakennuksen tilojen muutosmahdollisuudet. Kulkuyhteys aiemmin koko kerroksen käytössä olleeseen esteettömään wc-tilaan voi katketa osalta käyttäjistä, jos kerroksen tilat muutostyön yhteydessä jaetaan useille toimijoille. Esteettömät wc-tilat sijoitetaan helposti löydettävään paikkaan, muiden wc-tilojen lähelle ja esteettömän kulkureitin varrelle. Esteetön wc-tila on tarkoituksenmukaisesti sijoitettu, jos kulkureitti siihen ei ole pidempi kuin muihin wc-tiloihin. Julkisissa rakennuksissa suositellaan olevan esteetön wc-tila jokaisen toiminnallisen kokonaisuuden yhteydessä sekä vähintään yksi esteetön wc-tila joka kerroksessa. ⁹
Opasteet	Wc-tilat on merkittävä liikkumisesteisen tunnuksella. ¹	Sijainnit merkitään opaskarttoihin ja kerrosopasteisiin. Reitti wc-tiloihin opastetaan katkeamattomasti koko kulkureitin matkalta. Esteettömän wc-tilan opasteissa käytetään kansainvälistä ISA (International Symbol of Access) -pyörätuolisymbolia. Kohokuvasyboleja ja kohokirjaimia sekä pistekirjoitusta käytetään opasteissa, joita pääsee tarkastelemaan kosketusetäisyydeltä. Esteettömän wc-tilan opaste sijoitetaan wc:n oven avautumispuolen viereiselle seinälle 1400-1600 mm korkeudelle. Mikäli wc-istuin ei ole käytettävissä molemmin puolin, käytetään kuvasympolia, joka kertoo, millä puolella wc-istuinta on vapaa tila pyörätuolille. Opasteiden ja taustaseinän värit valitaan niin, että niissä on riittävän suuri kontrastiero. Häikäisyn estämiseksi opasteet tehdään mattapintaisiksi. Opaste valaistaan niin, ettei se aiheuta häikäistymistä. Reitin esteettömän wc-tilaan voi lisäksi opastaa ovelle johtavalla lattiapinnasta erottuvalla kontrastimateriaalilla ja -väriraidalla. Mikäli esteetöntä wc-tilaa ei ole mahdollista pitää lukitsemattomana, varmistetaan että ohjeet oven avaamiseksi ovat selkeät kaikille käyttäjille ja että henkilökunta avustaa tarvittaessa oven avaamisessa. ⁹

Ovi ja kynnyks	<p>Wc-tilan oven vapaan leveyden on oltava vähintään 850 mm. Oven yhteydessä ei saa olla tasoeroa tai kynnystä, ellei se ole ääni-, kosteus- tai muiden vastaavien olosuhteiden vuoksi välttämätöntä. Tällöin kynnyks tai tasoero saa olla enintään 20 millimetriä korkea, ja kynnyks on muotoiltava siten, että sen voi helposti ylittää pyörätuolilla ja pyörillä varustetulla kävelytelineellä.¹</p>	<p>Wc-tilan oven tulee erottua tummuuskontrastiltaan seinäpinnasta sekä wc-tilan ulko- että sisäpuolella. Esteettömän oven vapaa leveys tarkoittaa avatun oven kulkuaukon leveysmittaa, josta on vähennetty karmien lisäksi ovilevyn paksuus ja kulkemista haittaavat vetimet. Oven koon valinnassa tulee ottaa huomioon ovesta pyörätuolilla kulkemiseen tarvittava tila. Sen mitoitusohjeena on oviaukon vapaan leveyden ja oven edessä olevan vapaan tilan leveyden summa, joka on vähintään 2300 mm. Oven aukeamispuolella tulee olla 400 mm leveä vapaa kalustamaton tila, jotta pyörätuolin tai rollaattorin käyttäjä pystyy avaamaan oven. Vapaa tila tarvitaan sekä wc-tilaan mentäessä että sieltä poistuttaessa. Mikäli oveen joudutaan tekemään kynnyks, sen tulee olla viistottu, joustava tai kokoon painuva, jotta se on mahdollista ylittää pyörällisillä apuvälineillä. Esteettömän tilan ovi varustetaan lukolla, joka on helppo avata ja lukita yhdellä kädellä. Lukitus on avattavissa ulkopuolelta, jotta tilan käyttäjää voidaan auttaa tarvittaessa. Oven rakenteen tulee olla sellainen, että se mahdollistaa lankavetimen kiinnittämisen. Vaakasuntainen 600 mm pitkä vedin kiinnitetään 800 mm:n korkeudelle lattiapinnasta ja saranapuolelta alkaen. Esteettömissä ovissa ei käytetä ovensuljinta. Jos paloturvallisuuden varmistamiseksi ovensuljin vaaditaan, on hyvä asentaa oviin helposti käytettävä oven avaamis- ja sulkemisjärjestelmä. Oven avaamisvoima saa olla enintään 10 Newtonia. Sähköisesti avautuvan ja lukkiutuvan oven avauspainike sijoitetaan oven aukeavalle puolelle 900-1100 mm korkeudelle lattiasta. Painike tulee olla muotoiltu niin, että sitä voi painaa myös kyynärpäällä. Sähköisesti avattavan ovi pysyy auki 25 sekuntia, jotta siitä ehtii kulkea hitaastikin liikkuen.⁹</p>
Lattia		<p>Wc-tilan lattiapinnan tulee olla tasainen ja märkänäkin luistamaton. Kallistus lattiakaivoa kohti vähintään 1:100 ja korkeintaan 1:50. Muovimatossa tai lattialaatoissa tulee olla liukkauden estävä pinta, joka on tarkoitettu kosteisiin tiloihin. Nastapintaiset keraamiset laatat eivät sovellu liikkumisrajoitteisille, koska niihin kertyvä vesi aiheuttaa liukastumisvaaran. Lattian pinta on helposti puhdistettava.⁹</p>
Varustus	<p>Wc-tila on varustettava liikkumisesteiselle henkilölle sopivaksi.¹</p>	<p>Wc-tilan varustaminen liikkumisesteiselle henkilölle sopivaksi tarkoittaa, että seinissä on oltava kahvojen ja tukien kiinnittämisen mahdollistavat seinärakenteet.⁹</p>

<p>Vapaa tila ja sen suhde kiinteiden kalusteiden sijoitukseen ja mitoittamiseen</p>	<p>Wc-tilassa on oltava halkaisijaltaan vähintään 1 500 mm vapaa tila. Kiinteät kalusteet on sijoitettava vapaaseen tilaan nähden siten, että liikkumisesteinen henkilö voi käyttää niitä. Wc-istuimen kummallakin puolella on oltava vapaata tilaa vähintään 800 mm. Vaihtoehtoisesti voidaan sijoittaa lähekkäin kaksi wc-tilaa, joissa toisessa on wc-istuimen vasemmalla ja toisessa oikealla puolella vapaata tilaa vähintään 800 mm. Wc-istuin on sijoitettava 200–300 mm etäisyydelle takaseinästä.¹</p>	<p>Vapaalla tilalla tarkoitetaan tilaa kaventavista kalusteista, rakenteista tai varusteista vapaata tilaa lattiasta 2 metrin korkeuteen saakka. Kiinteät kalusteet sijoitetaan kokonaan vapaan tilan ulkopuolelle. Kiinteillä kalusteilla tarkoitetaan kiinteästi asennettuja kalusteita, joiden kiinnittäminen läpäisee vesieristyksen lattiassa tai seinissä. Wc-istuimen suositeltu istuinkorkeus on 450-480 mm (lapsille tarkoitetun 300-350 mm). Istuimen vieressä oleva vapaa tila mitataan alas lasketusta wc-istuimen käsituesta viereiseen seinään tai muuhun kiinteään rakenteeseen. Wc-istuimen vieressä oleva 800 mm leveä vapaa tila ulottuu 200-300 mm wc-istuimen takalinjasta seinään, jotta sivuttaissiirtyminen pyörätuolista wc-istuimelle onnistuu eivätkä ylöspäin kääntyvät käsitet ole siirtymisen esteenä. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi asentamalla tavallinen wc-istuin 200-300 mm irti seinästä. Wc-istuimen käsitet kiinnitetään seinään wc-istuimen taakse sen molemmin puolin. Käsitet eivät saa ylös käännettynä pienentää wc-istuimelle siirtymiseen tarvittavaa tilaa. Käsitukien on hyvä ulottua wc-istuimen etureunan ohitse. Käsitukien suositeltu etäisyys toisistaan on 600 mm. Mikäli käsitet eivät ole korkeussäädettävät, niiden suositeltu asennuskorkeus on 750-800 mm wc-istuimen korkeudesta riippuen. Käsienpesualtaan eteen varataan vähintään 1200 mm x 1200 mm vapaa tila. Käsienpesualtaan alla oleva vapaa polvitila mahdollistaa altaan käytön myös pyörätuolista käsin. Suositellut polvitilan mitat ovat, leveys 800 mm, korkeus 670 mm ja syvyys 600 mm. Käsienpesualtaan asennuskorkeuden vaihteluväli on 800-950 mm. Lyhytkasvuisille henkilöille ja lapsille altaan asennuskorkeus on 600-750 mm. Sähköisesti korkeussäädettävän pesualtaan avulla on mahdollista saada sopiva altaan korkeus eri käyttäjille. Altaan kiinnityksineen tulee kestää vähintään 150 kilon paino altaaseen tukeuduttaessa. Wc-paperiteline ja käsisuihku sijoitetaan käsitukeen tai wc-istuimesta etuviistoon siten, että niihin yltää helposti ja käsisuihkun veden virtauksen saa avattua wc-istuimelta. Vaatekoukkuja asennetaan 1000-1200 mm ja 1400-1600 mm korkeuteen. Seinään kiinnitetään keppiteline, jonka luota pääsee turvallisesti siirtymään wc-istuimelle ja käsienpesualtaan ääreen tilassa olevien käsijohteiden ja tukikahvojen avulla. Käsien pesuun tarvittavien varusteiden, kuten saippua-annostelijan ja käsipyyhetelineen sijoituksessa otetaan huomioon, että niitä ylettyä käyttämään pyörätuolista ja myös vain yhdellä kädellä sekä se, että käsien pesu ja kuivaaminen onnistuvat ilman, että tarvitsee siirtyä tilassa. Altaan yläpuolella oleva peilin alareunan korkeus on 800-900 mm lattiasta (riippuen altaan</p>
---	--	--

		korkeudesta) ja yläreunan 1800-2000 mm lattiasta. Muualla kuin altaan yläpuolelle olevan kokovartalopeilin alareunan korkeus on 200-300 mm lattiasta, jotta sitä ei tulkita kulkuaukoksi. ⁹
Irtokalusteet		Irtokalusteille varataan paikat liikkumiseen ja siirtymiseen tarvittavan vapaan tilan ulkopuolelta, jotta ne eivät aiheuta wc-tilan käyttäjille törmäys- tai kompastumisvaaraa.
Hygienia		Liiketunnistimella toimiva valaistus, wc-istuimen huuhtelu, käsienpesualtaan hana, saippua-annostelija ja käsipyyheautomaatti tai kuivauslaite helpottavat kaikkien toimimista wc-tiloissa ja ovat hygieeninen ratkaisu. Kalusteiden ja varusteiden pintojen tulee olla helposti puhdistettavia ja niissä voidaan käyttää antibakteerisia pintamateriaaleja. ⁹
Tavalliset wc-tilat ja lastenhoitohuone		Tavallisen wc-ryhmän eriöt on hyvä mitoittaa niin suuriksi, että toimiminen wc:ssä esimerkiksi rollaattorin tai kynnärsauvojen avulla kulkevalta henkilöltä sujuu vaivatta. Wc-istuimen edessä suositellaan olevan 900 mm vapaa tila. Wc-ryhmän eriöistä osa voidaan varustaa wc-istuimen käsituilla, vaikka wc-tilat eivät muuten täytäkään esteettömyysvaatimuksia. Lastenhoitohuoneen sijoittaminen erilleen esteettömästä wc-tilasta on toimiva ratkaisu. Tällöin lastenhoitohuone voidaan kalustaa ja varustaa siten, että se vastaa parhaalla mahdollisella tavalla tilan käyttäjien tarpeita. Lastenhoitopöydän sijoituskorkeus on 750-850 mm. Korkeussäädettävä pöytä auttaa pyörätuolin käyttäjiä ja lyhytkasvuisia henkilöitä toimimaan pöydän ääressä. Lastenhoitohuone mitoitetaan ja kalusteet sijoitetaan niin, että huoneessa mahtuu toimimaan lastenvaunujen ja -rattaiden ja pyörätuolin avulla liikuttaessa. ⁹
Kontrastit ja valaistus		Kalusteet ja varusteet erottuvat lattia- ja seinäpinoista. Kaikissa pinnoissa käytetään mattapintaisia materiaaleja. Wc-tilaan suositellaan 200-300 luksin valaistusvoimakkuutta. Valaistus on tasainen, ei aiheuta häikäistymistä eikä tilaan synny hämääriä katvealueita. Liiketunnistimella toimiva valaistus on suositeltava. Liiketunnistimen on oltava riittävän herkkä ja reagoitava eri korkeudella tapahtuvaan liikkeeseen. Mahdolliset valokytkimet sijoitetaan 900 mm korkeudelle lattiapinnasta. ⁹
Hälytysjärjestelmä	Jos rakennuksessa on valvontajärjestelmä, wc-tilasta on oltava turvahälytysyhteys valvontaan. ¹	Esteettömässä wc-tilassa tulee olla kaksi eri hälytyspaikkaa: naru, joka kiertää seinällä koko wc-tilan ympäri noin 200–300 mm:n korkeudella lattiasta (ulottuminen lattialta, naru ei ole siivouksen tiellä)

		<p>katosta roikkuva naru, joka ulottuu wc-istuimen etupuolella noin 800 mm:n korkeudelle lattiasta (ulottuminen wc-istuimelta, naru ei ole siivouksen tiellä) ³</p> <p>Hälytyksen perille menosta tulee saada tieto sekä valo- että äänimerkinä. Hälytyksen palautuspainike sijoitetaan wc-tilan sisäpuolelle 900–1100 mm lattiapinnasta, jotta mahdolliset virrehälytykset saadaan kuitattua. Rakennuksen palohälytyksen tulee sekä näkyä että kuulua myös wc-tilassa. ⁹</p>
--	--	---

7 PUKEUTUMIS- JA PESEYTYMISTILAT JA SAUNA

	Asetus	Suositus
Pukeutumis- ja peseytymistilat	Muussa rakennuksessa kuin asuinrakennuksessa olevista pukuhuone-, pesu-, sauna- ja uima-allastiloista osan on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. Uimahalli-, kylpylä-, palvelukeskus-, oppilaitos- ja muussa vastaavassa rakennuksessa vähintään yhtä puku- ja pesutilakokonaisuutta on voitava käyttää liikkumis- tai toimimisesteisen henkilön ja hänen avustajansa sukupuolesta riippumatta. ¹	Pesutilan varustaminen liikkumisesteiselle henkilölle sopivaksi tarkoittaa, että seinissä on oltava kahvojen ja tukien kiinnittämisen mahdollistavat seinärakenteet. ⁹ Sukupuolesta riippumattomaan pukuhuoneeseen tulee järjestää pääsy suoraan aulasta, käytävästä tai muusta vastaavasta tilasta, jotta myös toista sukupuolta edustava avustaja voi olla luontevasti mukana. Erillinen tila soveltuu kaikille, joille pukeutuminen ja peseytyminen yleisissä tiloissa on mahdotonta. ⁴ Sekä tällaisessa tilassa, että yleisessä pukuhuoneessa vaatekaappien ja säilytyslokeroiden tulee olla käytettävissä myös pyörätuolista käsin. Muutamien pukukaappien edessä tulee olla vapaata tilaa, toisin sanoen edessä ei saa olla penkkejä, jotka estävät pääsyn kaapille. Pesutilaan tulee olla tasoeroton pääsy. Pyörätuolin käyttäjälle soveltuvan suihkupaikan leveys on vähintään 1300 mm (suihkupyörätuolia ja avustajaa varten) tai kaksi tavanomaista suihkupaikkaa yhdistettynä ilman väliseinää. Suihkussa tulee olla mieluiten seinälle kääntyvä kiinteä suihkuistuin. Istuimen molemmin puolin tarvitaan ylös käännettävät käsituet. ³
Opastus	Liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille soveltuvat tilat on varustettava liikkumisesteisen tunnuksella. ¹	Katso kohta 6 WC-TILAT -> Opastus
Hälytysjärjestelmä	Jos rakennuksessa on valvontajärjestelmä, liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille soveltuvista tiloista on oltava turvahälytysyhteys valvontaan. ¹	

Wc-tilat pukeutumis- ja peseytymistilojen ja saunan yhteydessä	Katso kohta 6 WC-TILAT	Katso kohta 6 WC-TILAT.
Sauna	Muussa rakennuksessa kuin asuinrakennuksessa olevista pukuhuone-, pesu-, sauna- ja uima-allastiloista osan on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. ¹	Julkisen tilan löylyhuoneen tulee olla niin tilava, että siellä mahtuu olemaan kerrallaan vähintään kaksi suihku- tai saunapyörätuolia käyttävää henkilöä. Vapaata tilaa tarvitaan tällöin vähintään kahden halkaisijaltaan 1300 mm:n pyörähdysympyrän verran. ³
Käsijohteet ja tuet saunassa		Saunassa voidaan käsijohteen lisäksi käyttää tasapainon säilyttämistä helpottavaa pystytukea, joka ulottuu portaan vieressä lattiasta kattoon. ³

8 LIIKUNTATILA

	Asetus	Suositus
8.1. Opastus		Liikuntatilaan tulee johtaa yhtenäinen ja katkeamaton opastus. Tilaopaste tulee sijoittaa seinälle, oven aukeamispuolelle silmän korkeudelle (1400-1600 mm lattiasta). ³
Kalusteet ja varusteet	Muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen tilojen sekä niiden kiinteän kalustuksen ja varustuksen on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. ¹	
8.4. Valaistus		Liikuntatilojen valaistus tulee suunnitella eri käyttötilanteiden tarpeiden mukaan säädettäväksi, suhteellisen tasaiseksi, häikäisemättömäksi ja varjoja muodostamattomaksi. Suositus valaistusvoimakkuudesta on 500 luksia. - Jäähalli: harjoitustilanne 150-300 lx, kilpailutilanne 500-1000 lx, suunnattu kohdevalo (esim. taitoluistelu) 2000 lx - Keilahalli: rata-alue 200 lx, pelaaja-alue 100 lx, keilapatterialue 500 lx - Uimahalli: altaan päädyissä 600 lx ⁴
8.6. Välinevarastot	Muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen tilojen ja asuinrakennuksen yleisten tilojen sekä niiden kiinteän kalustuksen ja varustuksen on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. ¹	Liikuntavälineille ja liikunnan apuvälineille tarkoitettu varasto tulee mitoittaa niin, että liikkuminen ja tilan käyttö on mahdollista myös apuvälinein. Kulkuväylien tulee olla riittävän leveitä ja ne tulee pitää vapaina. ⁴

Jos kyseessä on uimahalli		
8.7. Nostimet ja portaat	Liikkumisesteisen henkilön pääsy uima-altaaseen on järjestettävä henkilöiden nostoon tarkoitettulla, itsenäisesti käytettävissä olevalla laitteella. ¹	Loivat portaat ja allasnostin (liikuteltava tai kiinteä) ovat suositeltavin yhdistelmä altaaseen menemiseksi. ³
8.8. Esteetön wc	Katso kohta 6 WC-TILAT	Allashuoneen yhteyteen tulee sijoittaa esteetön wc. Käynti tilaan tulee olla suoraan allasosastolta. ⁴ Katso tarkemmat ohjeistukset kohdasta 6 WC-TILAT
8.9. Levähdyspaikat		Uima-allastilassa tulee olla myös levähdyspaikkoja. Levähdyspaikan tulee sijaita kulkuväylän ulkopuolella ja istuimen ääreen tulee päästä apuvälineiden kanssa. ³

9 KATSOMO

	Asetus	Suositus
9.1. Opastus katsomoon		Katsomoon tulee olla opastus heti pääsisäänkäynnillä tai muusta tarkoituksenmukaisesta paikasta ja tarvittaessa kulkureitillä aina kulkusuuntaa valittaessa. ³
Kalusteet ja varusteet	Muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen tilojen sekä niiden kiinteän kalustuksen ja varustuksen on sovelluttava liikumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. ¹	
9.3. Portaiden käsijohteet		Katsomon portaissa tulee olla asianmukaiset käsijohteet. ⁴
9.4. Porrasaskelmien kontrastiraidat		Portaan etenemien etureunassa tulee olla kontrastiraita, joka muodostaa tummuuskontrastin askelman etenemän värin kanssa. Kontrastiraitana voidaan käyttää esimerkiksi liukuestenuhaa. Tumma kontrastiraita erottuu paremmin vaaleista askelmista kuin vaalea tummista. Kontrastiraita tulee olla jokaisen askelman kohdalla. Lisäksi porrasaskelmien profiilin merkitseminen seinään voi auttaa portaiden hahmottamisessa. ³
9.5. Istuimet ja pyörätuolipaikat	Jos katsomossa on kiinteät istuimet, esteettömien sisääntuloväylien on johdettava useammalle kuin yhdelle istuinriville, ja niille on sijoitettava riittävä määrä pyörätuolipaikkoja. ¹	Suosituksen mukaan pyörätuolipaikalla tarvitaan vapaata tilaa syvyysuunnassa vähintään 2300 mm, jotta paikan takaa pääsee kulkemaan ohi. Suositusten mukaan esteettömien paikkojen yhteydessä tulee olla sähköpistorasioita ladattavia sähkölaitteita varten. ³ Tasanteille tai esteettömille paikoille voidaan pyörätuolien lisäksi sijoittaa irtotuoleja samaan ryhmään kuuluvia henkilöitä varten. Tällöin tulee olla saatavissa

		myös tavallista korkeampia istuimia. Pyörätuolissa istuvat ihmiset ovat yleensä tavallista istuinta korkeammalla. Istuimet kannattaa sijoittaa tasanteelle yhteen riviin, koska tavallisilta istuimilta ei näe, jos edessä istuu täysikasvuinen henkilö pyörätuolissa tai korkeassa tuolissa. ⁴
9.6. Wc-tilat	Rakennuksessa on oltava sen käyttötarkoitus, toiminnalliset kokonaisuudet ja kulkuyhteyksien pituus huomioon ottaen tarpeellinen määrä tarkoituksenmukaisesti sijoitettuja wc-tiloja, jotka soveltuvat pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjille. ¹ Katso tarkemmat ohjeistukset kohdasta 6 WC-TILAT	Katso kohta 6 WC-TILAT
9.7. Induktiosilmukka	Jos katsomossa, auditoriossa, juhla-, kokous- tai ravintolasalissa, opetustilassa tai muussa vastaavassa kokoontumistilassa tai yleisön palvelutilassa on äänentoistojärjestelmä, siinä on oltava induktiosilmukka tai muu vastaava äänensiirtojärjestelmä. ¹	Induktiosilmukkajärjestelmä on ylivoimaisesti tärkein äänensiirtomenetelmä. Induktiosilmukkaa voidaan käyttää lähes kaikissa kokoontumistiloissa edellyttäen, että sen suunnittelussa on huomioitu tilan ja sen välittömässä läheisyydessä olevien tilojen erityispiirteet sekä tilan sähköiset olosuhteet. ⁵

10 KAHVIO

	Asetus	Suositus
Tilat, kalusteet ja varusteet	Muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen tilojen ja asuinrakennuksen yleisten tilojen sekä niiden kiinteän kalustuksen ja varustuksen on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. ¹	
10.3. Kulkuväylät	Rakennuksen sisäisen kulkuväylän on oltava helposti havaittava, pinnaltaan tasainen ja luistamaton. Jos kulkuväylä on leveydeltään alle 1 500 mm, kulkuväylällä on oltava vähintään 15 m välein kääntymistila, jonka halkaisija on vähintään 1 500 mm. ¹	
10.4. Wc-tilat	Rakennuksessa on oltava sen käyttötarkoitus, toiminnalliset kokonaisuudet ja kulkuyhteyksien pituus huomioon ottaen tarpeellinen määrä tarkoituksenmukaisesti sijoitettuja wc-tiloja, jotka soveltuvat pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjille. ¹ Katso tarkemmat ohjeistukset kohdasta 6 WC-TILAT	
10.5. Induktiosilmukka, kts. kohta 9.7.		

11 HENKILÖKUNNAN SOSIAALITILAT / TOIMISTOTILAT / KOKOUSTILAT

	Asetus	Suositus
Tilat, kalusteet ja varusteet	Muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen tilojen ja asuinrakennuksen yleisten tilojen sekä niiden kiinteän kalustuksen ja varustuksen on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. ¹	

12 MUUT ASIAT

	Asetus	Suositus
12.1. Epäpuhtaudet ja hajuhaitat		Epäpuhtauksien ja haitta-aineiden minimointiin sisäilmassa on kiinnitettävä huomiota suunnitteluprosessin edetessä kaikkien suunnittelualueiden yhteistyönä. Ensisijaisesti tiloissa käytetään sellaisia rakennus- ja varustelumateriaaleja, joista ei irtoa ilmaan epäpuhtauksia. ⁷
12.2. Ilmanvaihto		Ilmanvaihto mitoitetaan ensisijaisesti liikuntatilojen enimmäishenkilömäärän perusteella. Voimassaolevat määräykset ja ohjeet määrittelevät raja-arvoja sisätilojen hiilidioksidipitoisuudelle, mutta yleisenä minimitavoitetasona voidaan pitää alle 1200 ppm jatkuvaa pitoisuutta. Tämä pitoisuus ylittyy ilmanvaihdoltaan puutteellisissa sisäliikuntatiloissa usein. ⁷
12.3. Lasipinnat	Rakennuksen lasirakenteen ja muun valoa läpäisevän rakenteen rikkoutuminen ei saa aiheuttaa putoamisvaaraa eikä sirpaleiden putoaminen alle jäävän haavoittumisvaaraa. Lasirakenteen ja muun valoa läpäisevän rakenteen on kiinnikkeineen kestettävä siihen tavanomaisesti kohdistuva kuormitus, jollei rakennetta ole suojattu kiinteällä törmäyesteellä. Ikkunat, lasiseinät ja lasiovet, joihin on vaara törmätä, on merkittävä siten, että ne havaitaan helposti. Niiden lasitukset on tehtävä turvalasista. ²	Jos lasipintaa ei ole jaettu puitteilla ruuduiksi, sen tulee olla merkitty kontrastimerkinnöin (1400–1600 mm:n ja lisäksi lapsia varten 1000 mm:n korkeudelle lattiasta) lasipinnan havaitsemisen helpottamiseksi. Kontrastimerkinnän tulee olla riittävän selkeä. Lisäksi lasioven alareunassa tulee olla vähintään 300 mm:n korkuinen potkulevy, joka suojaaa ovea ja auttaa oven hahmottamisessa. ³

Päivitetty 9/2018